

ÖZEL BÖLÜM

ÇANAKKALE TARIMI

Çanakkale’de Zirai Mücadele İlaç–Gübre Bayilerinin Durumu ve İlin Bazı Tarımsal Özellikleri

Hazırlayanlar: Cafer Türkmen^{1*} İsmail Özger¹ İbrahim Göçer¹

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü, 17100/Çanakkale.

*Sorumlu yazar: turkmen@comu.edu.tr

Öz

Bu çalışma, Çanakkale İl genelinde bulunan 99 zirai ilaç ve gübre bayisinden 89 adedi ile yüz yüze görüşülerek anket çalışması şeklinde yapılmıştır. Ankette bayilerin mesleki özelliklerini ortaya koyacak dört soru, teknik özelliklerini ortaya koyacak onbir soru, yıllık zirai ilaç satışları ile ilgili dört soru ve çiftçilerin bayilere iletmiş en önemli tarımsal üretim problemi hakkında bir soru sorularak veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler, il tarımı ile ilgili bilgiler eşliğinde yorumlanmaya çalışılmıştır. İlin iklim, bitki örtüsü, toprak yapısı ve benzeri bilgilere de kısaca değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale tarımı, Zirai ilaç, Gübre, Bayi özellikleri.

Giriş

Çanakkale; Gelibolu Yarımadası ile Anadolu’nun batı uzantısı olan Biga Yarımadası üzerinde toprakları bulunan bir ilimizdir. Ege Denizi ile Marmara Denizini birleştiren Çanakkale Boğazı’nın iki yakasında Avrupa ve Asya’da toprakları bulunan İstanbul ile birlikte iki şehrimizden biridir. İl olarak 9,933 km² lik bir alanı kaplar. Edirne, Tekirdağ ve Balıkesir illeri ile çevrilidir.

Çanakkale il merkezi, 11 İlçe Merkezi, 11 Belde, 574 köy olmak üzere toplam 597 yerleşim yerinden oluşmaktadır. İlin toplam nüfusu 2014 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 511.790 kişi olup; bu nüfusun 297.086 kişisi il ve ilçe merkezlerinde, 214.704 kişisi belde ve köylerde yaşamaktadır.

İlde en fazla sulanabilir arazi Biga (%22,9), Bayramiç (%13,4), Merkez (% 2,7) ve Yenice (%12,6) ilçelerimizde bulunmaktadır. İlimizde 2014 yılında sulanan 74.125 hektarlık alanın; 38.334 hektarında Tarla Ürünleri (Çeltik, Dane Mısır, Silajlık Mısır, Kuru Fasulye, Yonca vb.), 19.619 hektarında Sebze (Domates, Biber, Kavun, Taze Fasulye, Lahana vb.), 16.172 hektarında Meyve (Elma, Şeftali, Kiraz, Nektarin vb.) yetiştiriciliği yapılmaktadır.

İklim özellikleri

Çanakkale İlinin iklimi, bulunduğu yer nedeniyle geçiş iklimi özellikleri gösterir. Genel karakteriyle Akdeniz iklimi özelliklerini yansıtır. Ancak ilimizin daha kuzeyde bulunması nedeniyle kışları ortalama sıcaklıklar daha düşüktür. Minimum sıcaklık –11,2°C ile Şubat ayı, Maksimum sıcaklık 39,0°C ile Temmuz ayındadır. Yıllık sıcaklık ortalaması 15,1°C, ortalama nem oranı ise %78,5 değerindedir. İlimizi çevre illerden ayıran diğer bir özelliği de yılın büyük bir kısmının rüzgârlı geçmesidir. Yıllık egemen rüzgâr kuzey rüzgârlarıdır. En çok, poyraz, yıldız, lodos, kible esmektedir. Uzun yıllar toplam yağış miktarı ortalaması 625,9 mm’dir. Yaz aylarında yağış miktarı oldukça düşüktür. Yağışların en fazla görüldüğü aylar Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarıdır. Karla örtülü gün sayısı en fazla 8 gün kadardır.

Bitki örtüsü

İl yüzölçümünün % 55’i ormanlıktır. Kalan diğer alanlar çayır, mera ve tarıma elverişli arazi ile kaplıdır. Akdeniz iklimine özgü bitki topluluğu makiler, defne, kocayemiş, mersin ve çalılıklardan oluşmuştur. Bu ormanlarda karışık cins ağaç toplulukları bulunur. Kızılcım, karaçam, köknar, meşe, kayın türündeki ağaçlar çoğunluktadır. Kuru tipi ormanlara, Kazdağı dolaylarında rastlanır. İç kısımlarda, bozkır görünümü, cılız otlu, tahıl üretimine elverişli alanlar ile su boylarında her mevsim yeşil kalabilen çayirlara rastlanmaktadır.

Toprak dağılımı

Çanakkale ilinin yüzölçümü Türkiye İstatistik Kurumu Bölgesel İstatistik verilerine göre (göller hariç) 993.318 hektar olup, dağılımı aşağıda gösterilmiştir. İlin %33,4 işlenebilir arazi, %3,4 mera, %52,9 ormanlık ve fundalık araziler, %10,3 diğer araziler kaplamaktadır.

İşlenebilir arazinin dağılımı

İlde işlenebilir arazinin %77,9 tarla arazisi (nadas dahil), %6,1 sebze arazisi (örtüaltı dahil), %4,9 meyve arazisi, %1,4 bağ arazisi ve %9,7 zeytinlik alanlardan oluşmaktadır. İlimizde 2014 yılında sulanan 74.125 hektarlık alanın; 38.334 hektarında tarla ürünleri (çeltik, dane mısır, silajlık mısır, kuru fasulye, yonca vb.), 19.619 hektarında sebze (domates, biber, kavun, taze fasulye, lahana vb.), 16.172 hektarında meyve (elma, şeftali, kiraz, nektarin vb.) yetiştiriciliği yapılmaktadır. İlin Türkiye'deki temel tarımsal ürünlerdeki payları aşağıda Çizelge 1.'de verilmiştir.

Çizelge 1. Çanakkale'nin temel tarım ürünleri ve ülkemizdeki dağılımları (Anonim, 2015a)

Ürün adı	Çanakkale (2014)		Türkiye (2014)		Ç.kale/Türkiye Üretim (%)
	Alan (da)	Üretim (Ton)	Alan(da)	Üretim (Ton)	
Tahıllar	1.305.202	581.825	115.522.922	32.714.157	1,78
Baklagiller	37.724	7.201	7.938.550	1.103.255	0,65
Endüs. bitkiler	6.428	3.568	14.180.447	20.097.147	0,02
Yağlı tohumlular	215.435	55.266	8.499.707	2.117.439	2,61
Yumru lu bitkiler	3.669	6.129	2.003.119	6.079.302	0,10
Yem bitkileri	443.315	1.681.694	18.718.881	40.119.196	4,19
Meyve toplam	531.957	489.845	32.247.486	16.876.201	2,90
Sebze toplam	201.867	821.142	8.456.222	33.044.646	2,48

Zirai ilaç bayii hizmetleri

İldeki bayi kontrol çalışmaları 5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu" kapsamında "Bitki Koruma Ürünlerinin Perakende Satılması ve Depolanması Hakkında Yönetmelik" ile "Zirai Mücadele Alet ve Makinaları Hakkında Yönetmelik" kapsamında yürütülmektedir. Bu kapsamda kontrol edilen il zirai ilaç bayii listesi aşağıda verilmiştir (Çizelge 2.).

Çizelge 2. Çanakkale ilinde ilçelere göre ilaç bayii sayıları (Anonim, 2015a)

İlçesi	İlaç bayii
Ayvacık	9
Bayramiç	15
Biga	17
Çan	5
Eceabat	3
Ezine	9
Gelibolu	7
Lâpseki	11
Merkez	16
Yenice	7
Toplam	99

İl gübre bayii durumu ve kontrol hizmetleri

Çanakkale'de toplam 147 Adet gübre bayii bulunduğu, bu bayilerin ağırlıklı olarak il merkezi, Ezine ve Biga ilçelerinde yer aldığı belirtilmektedir. Ayrıca, 29 adet şube ve 4 adet gübre üreticisi (Merkez 1, Yenice 2, Biga 1) bulunmaktadır. İl müdürlüğü tarafından yapılan çalışmaların 29 Mart 2014 tarih ve 28956 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 'Gübrelerin Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği' kapsamında yapıldığı belirtilmektedir. Çanakkale'de 2014 yılında 57,154 ton gübre tüketimi mevcuttur ve ilçelere göre dağılımı aşağıdadır (Çizelge 3.).

Çizelge 3. Çanakkale gübre bayilerinin ilçelere göre dağılımları (Anonim, 2015a)

İlçesi	Özel	Tarım kredi. koop.	Ziraat odası	Trakya Birlik	Tariş Zeytin Birl.	Tariş Pamuk Tar. Satış Koop.	Pancar Ekicileri Koop.	Toplam
Ayvacık	6	3	0	0	0	0	0	9
Bayramiç	14	4	0	0	0	0	0	18
Biga	13	12	1	1	0	0	1	28
Çan	3	3	1	0	0	0	0	7
Eceabat	3	1	1	0	0	0	0	5
Ezine	14	5	1	1	1	0	0	22
Gelibolu	8	3	1	1	0	0	0	13
Lâpseki	7	4	1	0	0	0	0	12
Merkez	12	5	1	1	0	1	0	20
Yenice	8	4	1	0	0	0	0	13
Toplam	88	44	8	4	1	1	1	147

Çanakkale ili genelinde 2014 yılında toplamda 57154,20 ton gübre satışı olmuştur. Bu miktarın 4073,70 tonu amonyum sülfat; 6385,90 tonu CAN; 6760,72 tonu amonyum nitrat; 18041,90 tonu üre; 310,80 tonu TSP; 3680,95 tonu DAP; 7259 tonu kompoze 20.20.0; 1225,85 tonu kompoze 20.20.0 süper, 3519,95 tonu kompoze 15.15.15, 1764,10 tonu kompoze 15.15.15 süper, 1164,40 tonu kompoze 8.24.8 ve 3038,93 tonu da diğer gübrelerden olmuştur (Anonim, 2015b).

Materyal ve Yöntem

Araştırma materyalini Çanakkale il merkezi ve ilçelerindeki 89 adet zirai ilaç ve gübre bayii oluşturmaktadır. Yöntem olarak ise toplamda 19 anket sorusu hazırlanarak 89 bayii ile yüz yüze görüşmeler şeklinde bilgiler edinilmiş ve sonuçlar toplam bayi sayısına göre yüzde olarak ifade edilmiştir.

Anket soruları; bayilerin kişisel durumuna yönelik bilgi edinme, ticari durumuna yönelik bilgi edinme ve doğrudan bilgi sorma şeklinde üç grup olarak düşünülmüş ve aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

I. Grup;

1- Öğrenim durumu (Okuryazarlıktan doktora eğitilmiş olanlara kadar olan seçenekler),

2- Üniversite ise; mezun olunan bölüm (Ziraat Fakültesi bölümleri ile “diğer” seçenekleri),

3- Zirai ilaç bayiliği yapmadan önce ne yapıldığı (Bayi yanında çalışma, öğrencilik, çalışmama ve diğer seçenekleri),

4- Ne kadar süredir aktif olarak Zirai İlaç Bayiliği yapıldığı (1 yıl, 1–3 yıl, 3–6 yıl ve 6 yıldan fazla seçenekleri) sorulmuştur.

II. Grup;

1- Üreticinin ilaç veya gübre isterken bir reçeteye dayalı olarak ilaç veya gübre isteme durumu,

2- Bayinin işletmesinde ziraat mühendisi danışman çalışıp çalışmadığı,

3- Sizce Ziraat Mühendisi üretici için faydalı olup olmadığı,

4- Üreticilerin genel olarak bayilerin önerilerini uygulama durumu,

5- Üreticiler gübre almadan önce gerekli toprak analizini yaptırma durumu,

6- Toprak analizi yaptıranların bu analiz sonucuna göre gübre alıp almadığı,

7- Sıvı gübre satışı olup olmadığı,

8- Üreticilerin sertifikalı tohum kullanıp kullanmadığı,

9- Fide, Fidan satışı olup olmadığı,

10- Mikrobiyal gübre satışı olup olmadığı,

11- Sizce ziraat mühendisi faydalı mı?

Soruları sorularak “Evet”/”Hayır” cevapları değerlendirilmiştir.

III. Grup;

1- Üreticiler size en fazla hangi bitki problemi için başvuruyor?

2- En çok hangi bitki için ilaç alıyor?

3- Yıllık ot öldürücü ilaçları satış durumu nedir? (Miktar ve türü)

4- Böcek öldürücü ilaçların satış durumu nedir? (Miktar ve türü) Soruları sorularak elde edilen bilgiler yorumlanmaya çalışılmıştır.

Sonuçlar

Çanakkale ili ekolojik faktörleri ile bir tarım, tarihi ile bir kültür ve turizm kentidir. İlin temel geçim kaynağı tarımsal ürünler olup, hammaddesi tarımsal ürünler olan, tarıma dayalı sanayi de ilin

ekonomisinde önemli rol oynamaktadır. İlimizde faal nüfusun %42'si tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Çanakkale sahip olduğu arazi varlığı, iklimi, su ürünleri potansiyeli ve hayvan varlığı ile bölgesinde ve ülke genelinde önemli bir yere sahiptir. Tarımın, ülke genelindeki sorunları değişik oranlarda Çanakkale tarımına da yansıtmaktadır. Ülke Tarımının en büyük sorunu olan tarımsal işletmelerin parçalı ve küçük yapısı, ilimizin de en büyük sorunudur. İlimizde Tarımsal işletme sayısı 50.720 adet olup, İşletme başına düşen arazi miktarı 65 dekadır. Bu miktar ülkemizde işletme başına düşen arazi miktarının biraz üzerindedir. Tarımsal işletme başına düşen parsel sayısı ortalama 7 adet olup, bu parsel sayısı da Türkiye ortalaması ile örtüşmektedir.

Bu çalışmada yapılan anket çalışması verilerine göre; Çanakkale ilindeki zirai ilaç ve gübre bayilerinin %85'i "Ziraat Mühendisi" durumdadır. Ziraat mühendislerinin %73'ü Bahçe Bitkileri, Bitki Koruma, Tarla Bitkileri ve Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümlerinden birinden mezun oldukları anlaşılmaktadır. Bayilerin %26'sının daha önce başka bir iş kolunda çalıştıkları, %23'ünün başka bir bayi yanında önceden çalışmış olduğu anlaşılmaktadır. Bayilerin %62'sinin 6 yıldan fazla, %27'sinin 3-6 yıl bayilik yaptığı anlaşılmıştır. Bayilerin %99'u üreticiler için ziraat mühendisinin faydalı olup olmayacağı sorusuna evet diyerek faydalı olacaklarına inanmaktadır. Buna rağmen üreticilerin bayilerden reçeteye dayalı ilaç ve gübre talep etme durumu %34 oranında kalmaktadır. Bayilerin %85'inde ziraat mühendisi bir danışman çalışmakta olduğu halde reçete ve toprak analiz sonuçlarına göre ilaç veya gübre talep etme oranı düşük olmaktadır. Bayilere üreticilerin kimyasal gübre almadan önce toprak analizi yaptırma oranları sorulduğunda ise bu oran %35'lerde kalmaktayken, tahlil yaptırılanların tahlil sonucuna uygun tavsiyeye göre gübre alma oranı %90'lara kadar yükselmektedir.

Ayrıca zirai ilaç ve gübre bayilerinin mikrobiyal gübre satış oranlarının düşük olduğu (%6) anlaşılmaktadır. Fide-fidan satışı yapan bayilerin tüm bayiler içindeki oranı %57 olmuştur. Bayilerin %86'sı sıvı gübre satarken, sertifikalı tohumluk satışı yapan bayilerin %83 oranında olduğu anlaşılmıştır. Bayi tavsiyelerine üreticilerin uyup uymama konusundaki soruya, bayilerin tamamı uyduklarını belirtmektedir. Çanakkale il ve ilçelerinde üreticilerin yaklaşık %51'inin en çok karşılaştığı sorun ise yabancı ot mücadelesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İl genelindeki satışlar bazında herbisitler yaklaşık %51'lik paya sahip olurken, %35 ile insektisitler ve %14 ile fungusitler sıralanmaktadır. Üreticilerin ürün bazında meyvelerden en çok elma, kiraz, şeftali ve zeytin için zirai ilaç sordukları anlaşılmaktadır. Tarla bitkilerinden buğday, çeltik, ayçiçeği ve sebzelerden domates ile kapyra bibere yönelik sorular sıkça sorulmakta olan ürünler olmuştur. Bu ürünlerde en çok rastlanan hastalıklar; karaleke, mildiyö, meyve mantarı hastalıkları, kök boğazı çürüklüğü ve halkalı leke hastalığı olarak ifade edilmektedir. Çanakkale İlinin sık rastlanan tarımsal ürün zararlıları da; zeytin sineği, kiraz sineği, iç kurdu ve kırmızı örümcek olarak sıralanmaktadır. Bu verilerle il genel tarım potansiyeli verileri ile de uyumaktadır.

Biga ilçesinde üreticilerin en çok çeltik için ilaç aldıkları ve en çok karşılaşılan sorunun çeltikte yabancı ot olduğu, Çan ilçesinde üreticilerin en çok buğday ve domates için ilaç aldığı ve en çok karşılaşılan sorunların mildiyö ve kök çürüklüğü olduğu, Eceabat ilçesinde üreticilerin en çok domates ve buğday için ilaç aldığı ve en çok karşılaşılan sorunun yabancı ot olduğu, Gelibolu ilçesinde üreticilerin en çok buğday ve ayçiçeği için ilaç aldıkları ve en çok karşılaşılan sorunların yabancı ot ve kök boğazı olduğu, Ezine ilçesinde üreticilerin en çok domates biber ve zeytin için ilaç aldıkları ve en çok karşılaşılan sorunların halkalı leke ve zeytin sineği olduğu, Lâpseki ilçesinde üreticilerin en çok şeftali ve domates için ilaç aldıkları ve en çok karşılaşılan sorunun meyvelerdeki mantarı hastalıklar olduğu, Yenice ilçesinde üreticilerin en çok kapyra biber ve domates için ilaç aldıkları ve en çok karşılaşılan sorunun yabancı ot olduğu ilaç bayilerine uygulamış olduğumuz anket sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumda herhangi bir ilde ya da ilçedeki zirai ilaç ve gübre bayilerini iyi geliştirilmiş anketlerle dolaşarak, kısa sürede o beldenin tarım ürünleri ile o ürünlerin hastalıkları ve zararlıları hakkında bilgiler edinilebilir. Bu tür çalışmaların genç ziraat mühendisi arkadaşlara fizibilite rakamlarına boğulmadan, bir fikir verebileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

Anonim, 2015a. <http://canakkale.tarim.gov.tr>; erişim tarihi; 31.08.2015.

Anonim, 2015b. <http://www.tuik.gov.tr>; erişim tarihi; 31.08.2015.

Özger, İ., Göçer, İ., 2015. Çanakkale İli Genelinde Zirai Mücadele İlaçları ve Gübre Tüketim Durumları. ÇOMÜ, Ziraat Fakültesi, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü Bitirme Tezi (Yayınlanmamış).